

Соціальна справедливість у солідарній системі пенсійного забезпечення України

Л. БЕЗТЕЛЕСНА,
Г. ЮРЧИК

Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне

Обґрунтовано концепцію соціальної справедливості в пенсійній системі. Досліджено проблему забезпечення соціальної справедливості між різними поколіннями пенсіонерів.

Обосновано концепцію социальной справедливости в пенсионной системе. Исследовано проблему обеспечения социальной справедливости между разными поколениями пенсионеров.

The conception of social justice in the pension system is grounded in this article. It was investigate the problem of providing of social justice between the different generations of pensionaries.

Ключові слова: соціальна справедливість, пенсійне забезпечення, солідарна пенсійна система, пенсія, пенсійне страхування.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Пенсійне забезпечення (ПЗ) є важливою складовою соціальної політики будь-якої держави, що з одного боку, визначає рівень життя непрацездатних громадян, а з іншого — фінанське навантаження на економічно активне населення (ЕАН). Без сумніву, інтересам нинішніх пенсіонерів відповідає підвищення пенсійних виплат, що за умов солідарної пенсійної системи вимагає адекватного збільшення фінансового навантаження на доходи зайнятих економічною діяльністю за пенсійним страхуванням. Відтак, виникає суперечність між поколіннями майбутніх та нинішніх пенсіонерів, врегулювання якої потребує пошуку відповідного балансу інтересів за принципом соціальної справедливості. Крім того, з огляду на те, що в Україні пенсійне страхування передбачає формування відповідного фонду на солідарній основі, актуалізується необхідність дослідження його розподілу у контексті дотримання соціальної справедливості між пенсіонерами. І зрештою, проблема пошуку соціальної справедливості виникає поміж таких категорій ЕАН, як наймані працівники, роботодавці та самозайняті, щодо їх фінансової участі у пенсійному страхуванні.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Проблеми пенсійного забезпечення розглядаються значною кількістю вітчизняних науковців, серед яких найсуттєвіші здобутки належать Е. Лібановій, Л. Ткаченко, В. Новикову, С. Онишко, В. Опаріну, І. Сироті та ін. Разом з тим, низка проблем у сфері ПЗ залишається не дослідженими. Зокрема, подальших наукових розвідок потребують питання збалан-

сування інтересів різних суб'єктів у солідарній пенсійній системі в контексті соціальної справедливості.

Формулювання цілей статті. З огляду на це, метою статті є дослідження системи пенсійного забезпечення в Україні у контексті збалансування інтересів та забезпечення соціальної справедливості між поколіннями попередніх, нинішніх та майбутніх пенсіонерів; категоріями ЕАН — роботодавцями, самозайнятими та найманими працівниками — щодо фінансової участі у формуванні Пенсійного фонду (ПФ); власне пенсіонерами — щодо розподілу ПФ, рівня та факторів диференціації пенсійних виплат.

Виклад основного матеріалу дослідження. В історичному розвитку нашої держави принцип соціальної справедливості зазнав суттєвих змін: якщо в умовах планово-адміністративної економіки він зводився в основному до політики «зрівнялівки» та «суспільного вирівнювання», то у ринкових умовах — до встановлення залежності між рівнем добробуту особи та її трудовим (фінансовим) «внеском» у суспільне виробництво (фонди). Відповідно до вищенаведеної концептуальної основи дотримання принципу соціальної справедливості у системі ПЗ доцільно розглядати у розрізі відповідних суб'єктів (рис. 1).

У системі ПЗ в історичному розрізі можна виділити чотири покоління пенсіонерів, які виходили на пенсію за: 1) Законом СРСР «Про державні пенсії» (1956 р.); 2) Законом СРСР «Про пенсійне забезпечення громадян в СРСР» (1990 р.); 3) Законом України «Про пенсійне забезпечення» (1991 р.); 4) Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (2003 р.).

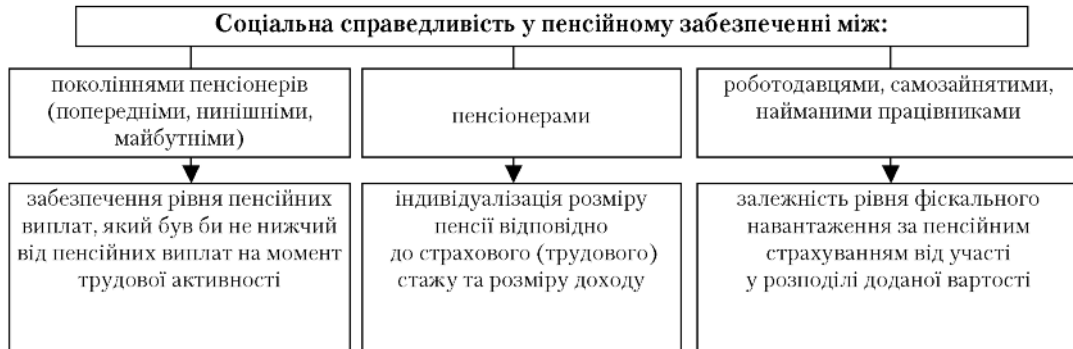

Рис. 1. Концепція соціальної справедливості для суб'єктів пенсійного забезпечення

ПЗ пенсіонерів в умовах СРСР здійснювалося державою за рахунок асигнувань із бюджету (при цьому відрахувань із заробітної плати працюючих на той час не здійснювалося). Тобто, монополія державної власності визначала потужні фінансові можливості держави щодо фінансування пенсійних виплат.

Процеси системної дезінтеграції у 1991 р. призвели не лише до зміни політичного устрою держави, але й економічних основ господарювання. Процеси роздержавлення та приватизації призвели до зміни «статусу» держави в економічній системі (втратила позицію монопольного власника та роботодавця). Безумовно, що за таких умов фінансові можливості держави щодо ПЗ громадян суттєво знизились. Відтак, у 2004 р. пенсійна система України відійшла від принципу державного забезпечення до принципу загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Звичайно, що докорінна зміна підвалин функціонування пенсійної системи призвела до змін у ПЗ відповідних поколінь пенсіонерів.

Дослідження умов ПЗ різних поколінь пенсіонерів (табл. 1) засвідчили, що соціальну справедливість між ними в умовах солідарної пенсійної системи не забезпечено. По-перше, з жовтня 2011 р. в рамках так званої пенсійної реформи було підвищено пенсійний вік для жінок (до 60 років), що погіршило становище нинішніх і майбутніх жінок-пенсіонерів порівняно з попередніми поколіннями.

По-друге, незважаючи на те, що в межах Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» визначено суттєво менший страховий стаж, який дає право на пенсію (15 років, в той час як за попереднім законодавством — 25/20 років), вимоги до страхового стажу, який дає право на мінімальний розмір пенсії, суттєво зросли (35/30 років). По-третє, протягом досліджуваного періоду функціонування пенсійної системи суттєво змінився підхід до визначення коефіцієнта заміщення зарплати пенсією (якщо за законодавством СРСР мінімальний коефіцієнт заміщення до 1990 р. складав 50%, у 1990 р. — 55%, то в умовах пенсійного страхування він не є мінімально визначеним). Як наслідок, до 1990 р. середній коефіцієнт заміщення зарплати пен-

сією (Кз) був досить високим (наближався до 50%). Період становлення незалежності (1991–2003 рр.) знаменувався погіршенням ПЗ відповідних поколінь пенсіонерів (Кз варіював у межах від 22 до 35%). В той же час з 2004 р. Кз суттєво зріс, що свідчить про відносно покращення рівня пенсійного забезпечення (табл. 2).

Поряд з цим, проведені дослідження засвідчили, що пенсійна система в період СРСР передбачала можливість підвищення пенсії за наявності непрацездатних утриманців та безперервного стажу. Водночас в умовах пенсійного страхування важливою умовою підвищення розміру пенсії є відтермінування виходу на неї, що свідчить про орієнтацію на економію коштів ПФ.

Крім того, в умовах державного ПЗ співвідношення між максимальною та мінімальною пенсією було досить незначним, в той час як в умовах пенсійного страхування відповідне співвідношення відрізняється в рази (рис. 1).

Таким чином, ПЗ різних поколінь суттєво відрізняється та в основному не забезпечує дотримання соціальної справедливості між ними. Незважаючи на відносно покращення ПЗ в останні роки, все ж це відбувається за рахунок трансфертів до ПФ із державного бюджету, розмір яких постійно зростає (табл. 3).

З огляду на це, в умовах солідарної системи та зростання демоекономічного навантаження очікувати покращення забезпечення для наступних поколінь пенсіонерів не варто.

Поряд з цим, проблема соціальної справедливості в пенсійній системі виникає не лише між різними поколіннями пенсіонерів, але і між нинішніми пенсіонерами щодо розподілу ПФ та рівня диференціації відповідних виплат. Як засвідчили результати досліджень, понад 55% усіх пенсіонерів протягом 2011–2012 рр. складала ті, в яких рівень пенсійних виплат не перевищував 1000 грн. в місяць, що незначно перевищує прожитковий мінімум для непрацездатних (рис. 2). Водночас частка пенсіонерів, рівень пенсійного забезпечення яких перевищує 1500 грн./місяць, зростає та наближається до 20%. Це свідчить про нерівномірність розподілу ПФ України.

Крім того, в Україні чітко прослідковується диференціація пенсійних виплат за статусними ознаками пенсіонерів (табл. 4). Зокрема, середній рівень пенсійних виплат за такими «універсальними» законами як «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» та «Про пенсійне забезпечення» як в 2001, так і в 2012 р. був нижчим за середню пенсію у державі та незначно перевищував прожитко-

вий мінімум для осіб, які втратили працездатність у 2012 р. Водночас середній рівень пенсії за «спеціальними» законами в декілька разів (в окремих випадках десятків разів) перевищував відповідні показники. Безумовно, рівень пенсійних виплат для «статусних» пенсіонерів об’єктивно має бути вищим з огляду на рівень їх оплати праці. Проте, в рамках відповідних «спеціальних» законів закріпле-

Таблиця 1

Порівняння умов пенсійного забезпечення за віком (по старості) різних поколінь пенсіонерів

Складові пенсійної системи	Пенсіонери планово-адміністративної економіки		Пенсіонери перехідної та ринкової економіки	
	Закон СРСР «Про державні пенсії» (1956 р.)	Закон СРСР «Про пенсійне забезпечення громадян в СРСР»	Закон України «Про пенсійне забезпечення» (1991 р.)	Закон України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» (2003 р.)
	Пенсія по старості		Трудова пенсія за віком	
Право на пенсію	<ul style="list-style-type: none"> чоловіки – 60 років зі стажем роботи не менше 25 років; жінки – 55 років зі стажем роботи не менше 20 років. 		<ul style="list-style-type: none"> після досягнення 60 років та наявності страхового стажу не менше 15 років¹. 	
Розмір пенсії	У разі досягнення пенсійного віку та недостатності для призначення повної пенсії трудового стажу, однак наявності трудового стажу не менше 5 років, – призначається пропорційно наявному трудовому стажу, але не менше чверті повної пенсії.		У разі недостатнього трудового стажу для призначення повної пенсії, призначається пропорційно наявному стажеві, але не менше соціальної пенсії.	
Мінімальна пенсія	Місячний зарібок в рублях до 50 до 60 до 80 до 100 більше 100	Пенсія, % до зарібку 85 75 65 55 50	55 % зарібку	
Максимальна пенсія	Місячний зарібок в рублях до 50 до 60 до 80 до 100 більше 100		Розраховується індивідуально за коефіцієнтом страхового стажу. Величина оцінки одного року страхового стажу складає 1,35% ² .	
Збільшення пенсії	Найменший розмір пенсії без надбавок, руб. 40 42–50 45 52 55		Розраховується індивідуально за коефіцієнтом страхового стажу. Величина оцінки одного року страхового стажу складає 1,35% ² .	
Збільшення пенсії	Мінімальний розмір пенсії – 50 руб. на місяць, для пенсії, що виплачуються не менше 10 років, – 55 руб.		У розмірі прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність за наявності страхового стажу у чоловіків 35 років, у жінок – 30 років	
Збільшення пенсії	120 руб. в місяць		75% зарібку	
Збільшення пенсії	Надбавки: > за безперервний стаж роботи понад 15 років та за загальний стаж роботи (чоловіки не менше 25 років, жінки – не менше 30 років) – 10% пенсії; > за безперервний стаж роботи 25 років (у жінок, які мають дітей – 20 років) на одному підприємстві – 20% пенсії (одночасно з надбавкою 10%); > непрацюючим пенсіонерами, які мають на утриманні непрацездатних членів сім’ї одного – 10% пенсії; двох і більше – 15% пенсії.		Надбавки: > непрацюючим пенсіонерам, які мають на своєму утриманні непрацездатних членів сім’ї у розмірі соціальної пенсії для відповідної категорії; > одиноким пенсіонерам, які досягли 80-річного віку – на догляд за ними в розмірі соціальної пенсії. > при відтермінуванні виходу на пенсію – 10% основної пенсії за кожен повний рік роботи після пенсійного віку (не більше 40%) За кожен повний рік роботи понад 25 років (чоловіки) та понад 20 років (жінки) пенсія збільшується на: 1% зарібку.	
Збільшення пенсії	У разі відтермінування виходу на пенсію пенсія підвищується: > на 0,5% – за кожен повний місяць страхового стажу у разі відстрочки до 60 місяців; > на 0,75% – за кожен повний місяць страхового стажу у разі відстрочки понад 60 місяців. За кожен повний рік роботи понад 35 років (чоловіки) та понад 30 років (жінки) пенсія збільшується на 1% пенсії, але не більше як 1% мінімального розміру пенсії за віком.		У разі відтермінування виходу на пенсію пенсія підвищується: > на 0,5% – за кожен повний місяць страхового стажу у разі відстрочки до 60 місяців; > на 0,75% – за кожен повний місяць страхового стажу у разі відстрочки понад 60 місяців. За кожен повний рік роботи понад 35 років (чоловіки) та понад 30 років (жінки) пенсія збільшується на 1% пенсії, але не більше як 1% мінімального розміру пенсії за віком.	

¹ Відповідно до пенсійної реформи, що була проведена у жовтні 2011 р., до 2020 р. для жінок передбачено поступове підвищення пенсійного віку.

² Якщо страховий стаж складає мінімально необхідні 15 років, то коефіцієнт страхового стажу (заміщення зарплати пенсією) складатиме лише 20,25%.

³ В умовах сьогодення прирівнюється до прожиткового мінімуму.

но суттєво вищий коефіцієнт заміщення зарплати пенсією (переважно 80%), що порушує принцип соціальної справедливості у розподілі ПФ.

Також в Україні існує інша проблема у ПЗ, яка порушує принцип соціальної справедливості в частині мінімальних пенсій. Зокрема, відповідно до статті 28 Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» 30 і 35 років – це стаж, необхідний для обчислення пенсії у розмірі не менше прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність, відповідно для чоловіків та жінок.

Водночас Постанова КМУ від 26.03.2008 р. №265 «Деякі питання пенсійного забезпечення громадян» передбачає, що у разі, коли щомісячний розмір пенсійних виплат, державної соціальної допомоги інвалідам з дитинства і дітям-інвалідам, особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам (з урахуванням

надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги, сум індексації та інших доплат, встановлених законодавством, крім пенсій за особливі заслуги перед Україною) не досягає прожиткового мінімуму, встановленого законом для осіб, які втратили працездатність, таким особам надається щомісячна державна адресна допомога у сумі, що не вистачає до зазначеного прожиткового мінімуму. Звичайно, в умовах розбудови соціально орієнтованої держави такий підхід є виправданим. Проте, в умовах наднизького рівня пенсійних виплат (відповідно до Європейської соціальної хартії мінімальна пенсія повинна складати 150% від прожиткового мінімуму) це призводить до соціально несправедливої зрівнялівки у ПЗ. Адже, запровадження відповідних доплат призводить до «підтягування» розміру пенсій до прожиткового мінімуму для тих громадян, які фактично не «заробили» її. В той же час достатньо

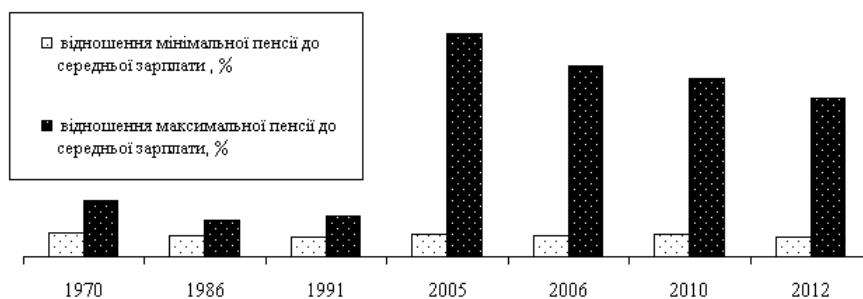

Рис. 1. Співвідношення між мінімальною та максимальною пенсією за віком (по старості)

Таблиця 2

Показники оплати праці та пенсійного забезпечення (за віком) різних поколінь пенсіонерів

Роки	Середньомісячна заробітна плата	Середній розмір пенсії за віком (по старості)	Середній коефіцієнт заміщення, %
	Руб.		
1970	115,17 ⁵	53,4 ⁴	46,4
1980	155,12	71,6	46,2
1985	173,95	87,2	50,1
1986	179,0	89,4	49,9
1991	495,4	109,7	22,1
-	Грн.		-
1996	126	38,8 ⁵	30,8
1997	143	50,8	35,5
1998	153	50,9	33,3
2003	462	141,8	32,9
2004	590	194,3	40,2
2005	806	323,8	40,1
2006	1041	417,7	36,8
2007	1351	497	44,2
2008	1806	798,9	49,5
2009	1906	942,7	46,4
2010	2239	1039,6	43,9
2011	2633	1156	41,4
2012	3026	1252,4	46,2

⁴ Відповідно до: Народное хозяйство СССР за 70 лет. Юбилейный статистический ежегодник. — М. : Финансы и статистика, 1987.

⁵ Динаміка середньомісячної заробітної плати та пенсії [Електронний ресурс] /Державна служба статистики України. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.

Таблиця 3

Основні показники бюджету Пенсійного фонду України, 2004–2010 рр.⁶

Показник		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Видатки ПФ	млрд. грн.	33,1	65,5	74,4	101,9	143,5	165,7	191,5	209,04	228,8
	% до ВВП	9,6	14,8	13,7	14,1	15,1	18,1	18,2	16,1	16,2
Трансферти ПФ з державного бюджету	млрд. грн.	9,4	22,6	24,6	24,9	41,4	48,5	64,1	58,3	64,5
	% до ВВП	2,7	5,1	4,5	3,5	4,4	5,3	6,1	4,5	4,6

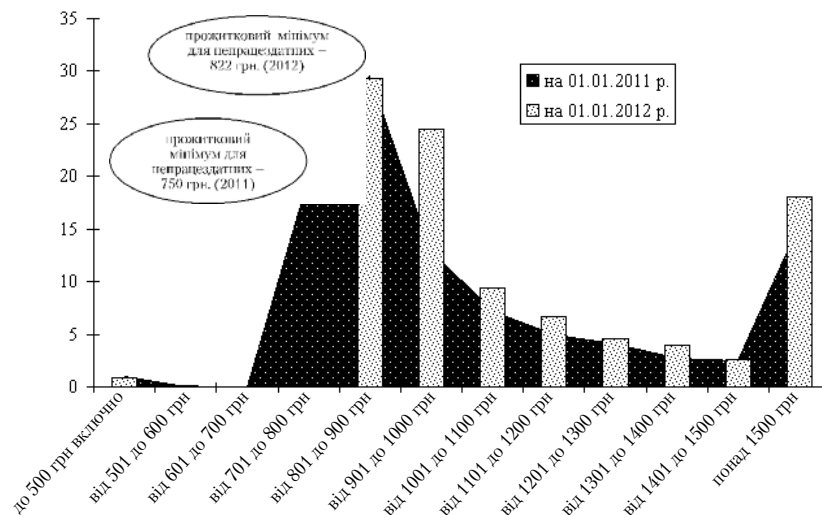

Рис. 2. Розподіл пенсіонерів за розміром пенсії, % до загальної кількості⁷

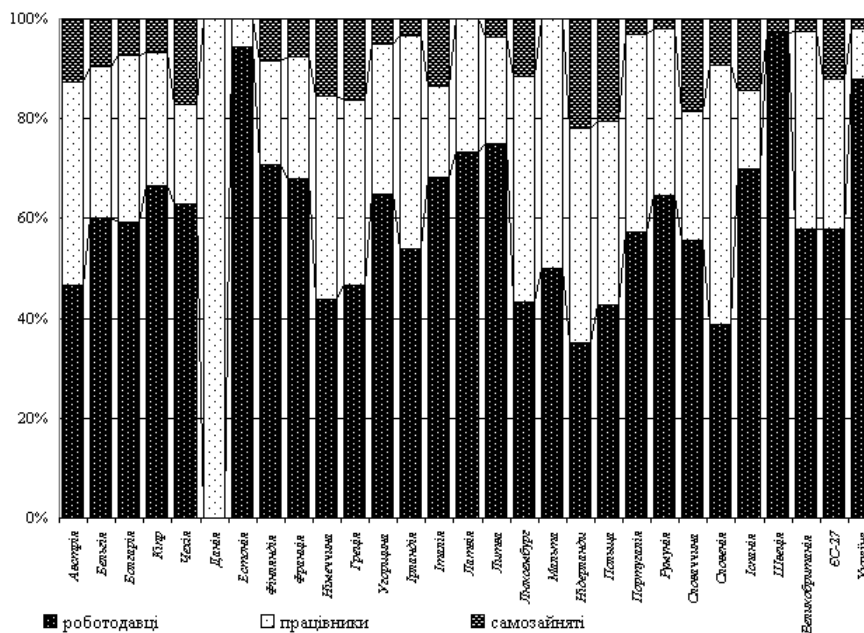

Рис. 3. Структура внесків з обов'язкового соціального страхування в країнах Європи за категоріями платників⁸

⁶ Відповідно до: Пенсійної реформи в Україні: Серія консультативних робіт / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій Німецька консультативна група. — Берлін/Київ, 2011 (дані 2004–2010 рр.) та Постанови КМУ «Про бюджет пенсійного фонду на 2011 (2012) рік» (дані 2011–2012 рр.).

⁷ Відповідно до: Соціальний захист населення України: статистичний збірник / Державна служба статистики України. — Київ, 2012.

⁸ Розраховано відповідно до: Taxation trends in the European Union — Data for the EU Member States, Iceland and Norway. 2011 edition. — Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011 — 422 p. (дані за 2009 p.).

Таблиця 4

Показники пенсійного забезпечення за нормативно-правовими актами

Закони, інші нормативно-правові акти	2001 р.				2012 р.		
	середня пенсія				грн./міс.	%	
	грн./міс.	%				до Пс	до ПМ (МП) ¹¹
		до середньої пенсії у державі (Пс)	до мінімальної пенсії (МП) ⁹	до прожиткового мінімуму для непрацездатних осіб (ПМ) ¹⁰			
«Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»	-	-	-	-	1177,77	96,3	136,3
«Про пенсійне забезпечення»	80,76	96,5	207,1	32,5	869,1	71,0	100,6
«Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»	233,8	279,5	599,5	94,0	2771,24	226,5	320,7
«Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ»	118,61	141,8	304,1	47,7	1841,54	150,5	213,1
«Про державну службу»	216,33	258,6	554,7	86,9	3094,72	253,0	358,2
«Про прокуратуру»	402,06	480,6	1030,9	161,6	6371,16	520,8	737,4
«Про статус народного депутата України»	1103,53	1319,1	2829,6	443,5	15426,68	1261,1	1785,5
«Про статус суддів»	242,86	290,3	622,7	97,6	7461,62	610,0	863,6
«Про судову експертизу»	291,46	348,4	747,3	117,1	2634,23	215,3	304,9
Мігний кодекс	184	219,9	471,8	74,0	4532,67	370,5	524,6
Положення про помічника-консультанта народного депутата	345	412,4	884,6	138,7	3613,73	295,4	418,3
«Про наукову та науково-технічну діяльність»	324	387,3	830,8	130,2	3052,32	249,5	353,3
«Про державну підтримку ЗМІ та соціальний захист журналістів»	254,56	304,3	652,7	102,3	3114,96	254,6	360,5
«Про службу в органах місцевого самоврядування»	-	-	-	-	2873,4	234,9	332,6
«Про національний банк України»	-	-	-	-	5888,89	481,4	681,6
«Про дипломатичну службу»	-	-	-	-	-	-	-
«Про Кабінет Міністрів України»	-	-	-	-	15119,77	1236,0	1750,0

Примітка: Розрахунки проведено відносно відповідних показників на кінець року.

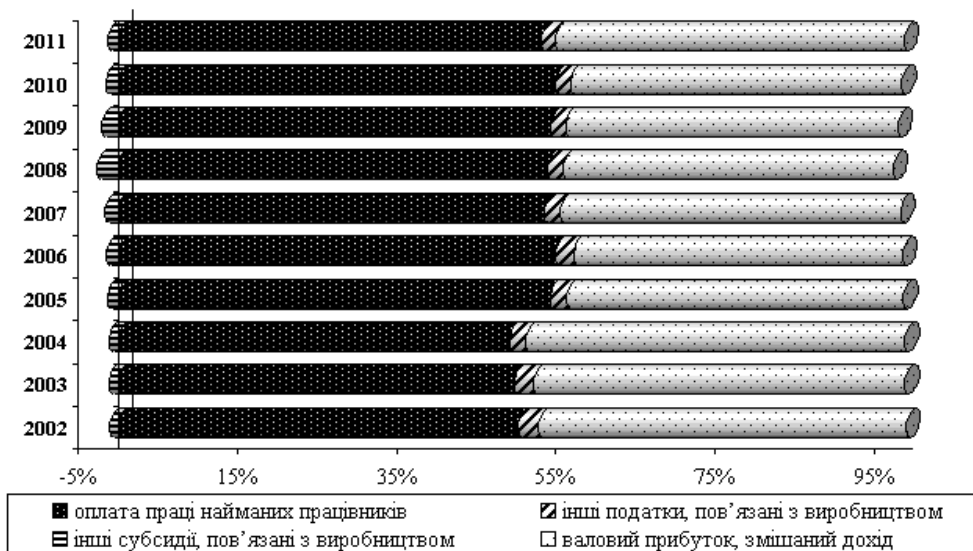

Рис. 4. Структура валової доданої вартості в Україні за категоріями кінцевого використання, 2002–2011 рр.¹²

⁹ Розрахунки проведено відносно відповідних показників на кінець року.

¹⁰ Розрахунки проведено відносно відповідних показників на кінець року.

¹¹ З 2005 р. мінімальна пенсія складає 100% прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

¹² Розраховано на основі: Виробництво та розподіл валового внутрішнього продукту за видами економічної діяльності [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.

Таблиця 4

Ставка внеску за пенсійним страхуванням за категоріями платників в Україні

Платники	База справляння	Ставка
Роботодавці (фізичні та юридичні особи, які використовують найману працю)	Сума нарахованої заробітної за видами виплат (в т. ч. у натуральній формі) Сума винагороди фізичним особам за виконання робіт (надання послуг) за цивільно-правовими договорами Оплата днів тимчасової непрацездатності	33,2%
Наймані працівники		2,0%
Фізичні особи-підприємці	Сума доходу (прибутку), отриманого від діяльності, що підлягає обкладенню податком на доходи фізичних осіб	34,7%

високі загальні вимоги, які дають право на мінімальну пенсію (35 і 30 років стажу), низький рівень оцінки одного року страхового стажу (1,35%) та дещо занижений рівень заробітної плати, на основі якої призначається пенсія за даними ПФ (за три останні роки), призводить до того, що переважна більшість пенсіонерів, які «заробили» на пенсію, мають рівень ПЗ в межах, що не надто відрізняється від прожиткового мінімуму (до 1000 грн.). Таким чином, не заперечуючи гуманності доплат до пенсій до рівня прожиткового мінімуму, все ж можна констатувати, що в умовах солідарної пенсійної системи це породжує проблему соціальної несправедливості між пенсіонерами щодо рівня ПЗ відповідно до їх індивідуального страхового внеску.

Дослідження соціальної справедливості між суб'єктами солідарної пенсійної системи було б неповним без платників страхових внесків, які представлені такими категоріями населення на ринку праці, як роботодавці, наймані працівники та самозайняті. Як засвідчили результати досліджень, найвище фіскальне навантаження за пенсійним страхуванням в Україні покладено на самозайнятих та роботодавців (табл. 4).

Водночас ставка страхового внеску до ПФ для найманих працівників порівняно є досить низькою. Як наслідок, в Україні близько 90% у структурі внесків з соціального страхування за категоріями платників припадає на роботодавців. В той же час серед більшості держав ЄС частка фінансової участі роботодавців у структурі соціальних внесків є нижчою за рахунок вищої фінансової участі найманих працівників (рис. 3).

Звичайно, доцільність фінансової участі ЕАН у формуванні ПФ є очевидною. Проте, в цілях забезпечення соціальної справедливості між категоріями ЕАН рівень їх фінансової участі у формуванні ПФ має відповідати їх частці у розподілі валової доданої вартості (ВДВ).

Як засвідчили результати досліджень, в Україні протягом 2002–2011 рр. частка оплати праці у структурі ВДВ варіювала в межах від 50 до 55%, в той час як на валовий прибуток (відображає частку роботодавців) припадало близько 45% (рис. 4). Тобто, не-

зважаючи на те, що частка роботодавців у ВДВ є дещо меншою порівняно із найманими працівниками, рівень фіскального навантаження на них за пенсійним страхуванням є суттєво вищим. З огляду на це, в цілях забезпечення соціальної справедливості між відповідними категоріями ЕАН за їх часткою у розподілі ВДВ доцільно знизити ставку страхового внеску для роботодавців (принаймні на 10%) та підвищити — для працівників. Звичайно, реалізувати пропонувані зміни в нинішніх умовах досить складно, з огляду на досить низький рівень заробітної плати на вітчизняному ринку праці та фіскальне навантаження на заробітну плату за податком з доходів фізичних осіб (15%). Проте консервування ситуації лише загострюватиме проблему соціальної несправедливості, а відтак призводитиме до тінізації соціально-трудової сфери, що, зрештою, стримуватиме зростання заробітної плати та страхових внесків до ПФ.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Дотримання принципу соціальної справедливості у солідарній пенсійній системі варто розглядати між різними поколіннями пенсіонерів щодо зміни умов та розмірів ПЗ; нинішніми пенсіонерами — щодо розподілу ПФ; категоріями ЕАН — щодо фінансової участі у пенсійному страхуванні. Підвищення пенсійного віку та зниження коефіцієнта заміщення зарплати пенсією є свідченням недотримання соціальної справедливості між різними поколіннями пенсіонерів. З огляду на постійне зростання рівня дотаційності ПФ та демоекономічного навантаження очікувати покращення ПЗ в умовах солідарної системи для наступних поколінь не варто. Нерівномірність розподілу пенсіонерів за розміром пенсійних виплат, значна диференціація пенсій за статусними ознаками одержувачів вказують на порушення принципу соціальної справедливості між нинішніми пенсіонерами. Водночас забезпечення соціальної справедливості між категоріями ЕАН потребує узгодження рівня їх фінансової участі у формуванні ПФ з відповідною часткою у розподілі валової доданої вартості.

Перспективами наукових розвідок є розробка рекомендацій та моніторинг подальших змін в пенсійному забезпеченні у контексті дотримання соціальної справедливості між відповідними суб'єктами.